

Motion till riksdagen 2011/12:A310

av **Josefin Brink m.fl. (V)**

Arbetstidsförkortning

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en målmedveten strategi för att stegvis förkorta arbetstiden från dagens 40 till 30 timmar i veckan snarast bör tas fram.

Motivering

Normalarbetstiden i arbetstidslagen har legat still på 40 timmar per vecka i snart fyrtio år. I praktiken ligger den avtalade veckoarbetstiden för stora grupper på arbetsmarknaden betydligt lägre. I många branscher finns kollektivavtal som har ett lägre heltidsmått än lagens 40 timmar. Det är företrädesvis tjänstemannagrupper med relativt höga löner som tecknat avtal om kortad normalarbetstid.

I andra branscher och yrken är i stället deltidarbete utbrett. Deltidsarbeten och visstidsanställningar som innebär kort och varierande veckoarbetstid är särskilt vanliga i kvinnodominerade LO-yrken, som handeln, restaurangbranschen, städbranschen och inom vård och omsorg där lönerna är relativt låga.

Veckoarbetstidens längd och vad det kostar den enskilde att jobba mindre än 40 timmar i veckan varierar alltså i dag beroende på yrke, klass och kön. Medan relativt privilegierade grupper redan i dag får ut en heltidslön för att jobba mindre än 40 timmar i veckan, betalar andra grupper själva priset för kortare arbetstid genom deltidarbete och därmed följande deltidslön.

Mer än en miljon personer arbetade deltid andra kvartalet 2011, enligt Statistiska centralbyrån (SCB). Ungefär en tredjedel av dem betraktar sig som deltidarbetslösa, det vill säga de vill arbeta mer än de gör, medan resten anser att de har den arbetstid de vill ha eller orkar med. Kvinnor är kraftigt överrepresenterade i båda kategorierna. Det förhållandet avspeglar den onda cirkel som upprätthåller de könsrelaterade orättvisorna i hemmen och i arbetslivet. Kvinnor utför fortfarande det mesta av det obetalda hemarbetet och

Fel! Okänt namn på

jobbar i gengäld oftare deltid. De kvinnodominerade branscherna och yrkena är i sin tur anpassade till detta mönster, vilket gör att deltidsjobb och tillfälliga anställningar oftare är det enda som erbjuds där, i motsats till manligt dominerade branscher och yrken där heltidsjobb är det normala.

Arbetsvillkor, lön och arbetstid påverkar också hur länge man orkar arbeta. Den faktiska pensionsåldern har ett tydligt samband med klass, och i de tyngsta jobben även kön. De som jobbar inom tung servicesektor utan krav på yrkesutbildning orkar sällan jobba ända fram till 65 års ålder. Den faktiska pensionsåldern för kvinnor och män i den här kategorin är 53,6 respektive 56,1 år. I andra änden av spektrumet finns verkställande direktörer, högre ämbetsmän och specialister som har en faktisk pensionsålder på 64,4 år för kvinnor och 64,6 för män (Källa: Arbetslivsinstitutet).

Vänsterpartiet anser att detta mönster måste brytas. Det måste vara möjligt för både kvinnor och män, arbetare och tjänstemän att arbeta heltid och kombinera arbete, föräldraskap och fritid utan att slita ut sig. Det kräver en rad förbättringar både i arbetslivet och i välfärdssystemen. Vi vill därför stärka rätten till heltid och minimera de otrygga anställningarna. Arbetsmiljöarbetet måste förstärkas och inflytandet över den egna arbetssituationen öka. Ansvaret för hemarbete och föräldraskap måste delas jämnt mellan kvinnor och män. Tillgång till barnomsorg måste garanteras också för dem som arbetar på kvällar, nätter och helger. Dessa förslag utvecklar vi i andra motioner.

Vi anser också att det är dags att på nytt väcka frågan om en generell arbetstidsförkortning. Fram till 1970-talet kortades arbetstiden stegvis tills 40-timmarsveckan lagstodgades år 1973. Sedan dess har den legat still, trots en enorm ökning av vinster och produktivitet i näringslivet.

Enligt SCB ökade produktiviteten med 65 procent mellan 1980 och 2009. Under samma period minskade löneandelen av det samlade produktionsresultatet i Sverige från strax under 76 procent till 69 (Källa: RUT, Dnr 2010:1914). Det ekonomiska utrymmet för arbetstidsförkortning med bibehållen lönenivå är alltså betydande i ekonomin som helhet. För att det utrymmet ska komma alla på arbetsmarknaden till del behövs det en lagstadgad arbetstidsförkortning. Vi menar att förkortningen ska genomföras i en sådan takt att arbetstagarnas inkomster inte minskar.

Vilka konsekvenser en förkortning av normalarbetstiden skulle få för arbetsvillkor, sysselsättning och samhällsekonomin som helhet är inte helt lätt att förutse och beräkna. Det finns dock goda skäl att anta att de samhällsekonomiska effekterna av en arbetstidsförkortning skulle bli positiva, såsom minskade sjuktal genom mindre stress, samt att den genomsnittliga pensionsåldern kan höjas, givet att arbetstidsförkortningen inte sker till priset av ökad arbetsbelastning och sjunkande inkomster. En förutsättning för en lyckad arbetstidsförkortning är därför att den genomförs i dialog med arbetsmarknadens parter.

En målmedveten strategi för att stegvis förkorta arbetstiden från dagens 40 till 30 timmar i veckan bör därför snarast tas fram. Ett rimligt första steg är att sänka den lagstadgade normalarbetstiden till 37 timmar per vecka. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 4 oktober 2011

Josefin Brink (V)

Ulla Andersson (V)

Christina Hög Larsen (V)

Jacob Johnson (V)

Rossana Dinamarca (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)